

פרשת חוקת

העלון יוצא במהדורה מקוונת בלבד. מי שיכול להפיץ - יבורך!

כותב המהרה"ל מפראג - רבנו יהודה ב"ר בצלאל ליוואי זצ"ל, בספרו "נתיבות יראת ה' " (פרק ה', וע"ש במה שהאריך בזה): הדבר מבהיל עד כמה צריך האדם להיזהר בכבוד רבו עד כדי כך שהשווה כבוד רבו לכבוד המקום, וכמו שמצינו בגמ' בקידושין (גז.) שדרש רבי עקיבא: **"את ה' אלוקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים"**. וכאן בא הבן ושואל: **"הכיצד שייך להקיש כבוד האדם לכבוד יוצרו, האין זה מן העזות לדמות את כבוד הנברא לכבוד בוראו?!"**

קושיה זו תתורץ ע"פ דברי הגמרא בברכות (נה.) האומרת שם **"הרואה חכמי אומות העולם מברך ברוך שנתן מחכמתו לבשר ודם. הרואה חכמי ישראל אומר ברוך שחלק מחכמתו ליראיו"**. והאריכו המפרשים לבאר את שורש ההבדל שהטביעו חז"ל במטבע לשון הברכה, מדוע כאן מברך **שחלק** ושם מברך **שנתן**.

אלא, נראה לבאר, שיש הבדל מהותי בין המושג "נתיבה", לבין המושג "חלוקה". כשאדם נותן לחברו מתנה, המתנה היא דבר חיצוני מהנותן, החפץ שהוא נתן הם לא חלק מהנותן. משא"כ בחלוקה, כאן המחלק משאיר חלק ממנו אצל המקבל, כאדם המלמד את חברו חכמה שהוא נותן חלק מהפנימיות שלו לתלמיד. וא"כ, כשהקב"ה נתן חכמה לאומות העולם זו היתה לקוחה מבית גזיו של הקב"ה, כעין **"מתנה"** שנתן הבורא לאומות, ולכן הרואה את חכמי אומות העולם מברך **"שנתן מחכמתו לבשר ודם"**, כיון שנחשב כמתנה חיצונית, וכמו שביארנו. משא"כ הרואה את חכמי ישראל, כאן מברך **"שחלק מחכמתו ליראיו"**, כי החכמה כאן היא חכמת התורה, חכמה קדושה שהיא חלק מחכמת הקב"ה, הבורא כביכול לקח חלק ממנו ונתן אותו לת"ח העוסקים בתורה.

ומכאן חוזרים אנו לשאלה בה פתחנו, כיצד שייך להשוות כבוד הת"ח לכבוד שמייים. לאור הדברים אין כאן שאלה בכלל, ומשום שבת"ח טמון חלק אלוקי, וכאשר אנו מכבדים את הת"ח אנו מכבדים בעצם את הקב"ה. ולכן **"כל החולק על רבו כחולק על השכינה"**, ו"את ה' אלוקיך תירא - לרבות ת"ח". (מהר"ל על הפרשה)

"וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאַלְקִים וּבַמְּשָׁה... וַיִּשְׁלַח ה' בְּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים" (כא-ה-ו).

התורה מספרת כי לאחר שדיברו כלל ישראל **"באלוקים ובמשה"**, שלח הקב"ה בעם את **"הנחשים השרפים"**. אלו הם שני דברים - נחשים ושרפים. הנחשים - הם הנחשים הרגילים, ואילו השרפים - הם הנחשים הארסיים.

והנה כאשר באים בני ישראל אל משה ואומרם: **חטאנו, הם מבקשים: "התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש"**. מדוע הם לא ביקשו שיסיר מעליהם גם את השרפים?

זאת ועוד, כאשר הקב"ה אומר למשה לעשות את נחש הנחושת, נאמר בתורה: **"ויאמר ה' אל משה עשה לך שרף ושים אותו על נס"**, הקב"ה אומר לו לעשות 'שרף', ומה עושה משה? **"ויעש משה נחש נחושת"**. הכיצד? השי"ת אומר לו לעשות 'שרף' ואילו הוא עושה 'נחש'?

את הדיוקים הללו דייק הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, וביאר באופן נפלא: שתי עבירות היו לכלל ישראל, כיון שהם דיברו על הקב"ה ועל משה רבינו. כנגד שתי עבירות אלו נשלחו 'נחשים' ו'שרפים'.

והנה, חז"ל (**מדרש תנחומא, תולדות פרק יב**) אומרים שהקב"ה מקפיד על כבוד הצדיק יותר מאשר על כבודו, וראיה לכך מירבעם בן נבט, שכאשר הקריב לעבודה זרה לא יבשה ידו, אבל כאשר בא הנביא להוכיחו, וירבעם אמר **"תפשהו"**, אזי - **"ותיבש ידו"** (מלכים א יג, ד), כיון שרצה לפגוע בנביא.

לכן שלח הקב"ה את 'הנחשים' על כך שהם דיברו נגדו, ואילו כנגד זה שדיברו על משה רבינו הוא שלח את 'השרפים'.

כאשר כלל ישראל הגיעו למשה רבינו לבקש מחילה על חטאם, הם אמרו לו: **יודעים אנחנו שאתה סולח לנו ולכן אתה בודאי תעביר מעלינו את 'השרפים'**, אבל - **התפלל להשי"ת שימחל לנו על שדיברנו נגדו ויעביר מעלינו את 'הנחש'**.

לכן התפלל משה רבינו להשי"ת שיעביר את הנחשים, אך הקב"ה השיב לו: על כבודי אני מוחל, אבל אין אני מוחל על כבודך, לכן **"עשה לך שרף ושים אותו על נס"**. אמר משה רבינו: אני מוחל על כבודי, ולכן אני עושה נחש לכבוד 'שמייים', כדי לכפר על חטאם כלפי השי"ת! **מתיקות התורה!** (יחי ראובן)

"זאת חקת התורה" (יט, ב).

שמעתי מר' יהושע צמח שליט"א ששמע מחכם אחד בבבל, שפירש בדרך רמז, דהנה יש כמה מצוות שטעמם לא נתגלה לנו, והם סוד ייבום - שזה אשת אח; סוד איסור אכילת חזיר; סוד איסור כלאיים; סוד פרה אדומה - כיצד יתכן שמי שמזה את מי אפר הפרה, הוא בעצמו נטמא, ומי שהזיו עליו טהור, וכן סוד ענין של הזמה - עדים זוממים, שאם באים שני עדים ומעידים, ובאים שני עדים אחרים ומזימים אותם, שומעים לעדים האחרונים. ולכאורה, מדוע מאמינים לעדים האחרונים יותר מן הראשונים? אין זאת אלא גזירת הכתוב.

וידוע, ששלמה המלך אמר (קהלת ז, כג) **"אֲמַרְתִּי אֲחַכְמָה וְהָיָה רְחוּקָה מִמֶּנִּי"**, ואפשר שלזה התכוון החכם מכל האדם במילה **"אחכמה"**: א - איסור אשת אח. ח - חזיר. כ - כלאיים. מ - מי הנדה, מי הזיהה. ה. הזמה, של עדים זוממים. וזה נפלא. (נפלאות מתורתך - אדרי)

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (כ, ב).

מפרשי התורה התאמצו מאוד למצוא טעם לענין זה של מי מריבה: מה היה לו למשה, אדון הנביאים, לעבור את פי ה' שצוהו לדבר אל הסלע והוא היכהו? **זאת ועוד:** מדוע בתחילת נתינת הבאר לא צוה ה' לדבר אליו, אלא שם נצטווה דוקא להכותו, כנאמר בפרשת בשלח (שמות יז, ו): **"והכית בצור ויצאו ממנו מים ושתה העם?"**

ביאור נפלא, שיש בו לימוד זכות והתנצלות על משה רבינו, כתב הגאון רבי אריה יהודה מבראד, בעל "לב אריה" (עמ"ס חולין), וכך הוא מקדים וכותב: **"ובזה מצאתי טוב טעם והתנצלות לאדון הנביאים, זה האיש משה רבינו ע"ה, בענין מי מריבה"**. **ביאורו מתבסס על יסוד בהבנת הניסים:** יש נס שיש בו פעולה טבעית כלשהי, המקרבת את הדבר אל הטבע, ויש נס נשגב יותר - שאין מתלווה אליו שום פעולה טבעית. מובן שכדי לזכות לנס מן הסוג השני יש צורך בזכות גדולה יותר מאשר בנס הראשון.

כך מצינו בגמרא בחולין (דף ז:): אמר ר' חמא בר חנינא: גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, שנאמר: **"והנה הם קוברים איש והנה ראו את הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו"**. רש"י מפרש שהראיה היא ממה שלאחר הסתלקותו של אלישע הספיקה נגיעת האיש המת בעצמות אלישע כדי שהאיש יחזור לחיים, ואילו בחייו של אלישע, כשרצה להחיות את בן השונמית, הוצרך לשים פיו על פיו ועיניו על עיניו ולבקש רחמים. וכוונת הדברים היא, שמכיון שבחייו לא היתה זכותו של אלישע גדולה כל כך, לכן הוצרך לעשות את הנס בליווי פעולות טבעיות - לשים פיו על פיו ועיניו על עיניו ולהחא את בשר הילד, כדי לקרב את הדבר מעט אל הטבע. אולם לאחר פטירתו, שהיתה זכותו גדולה יותר משום - גדולים צדיקים במיתתן, יכול היה להחיות מתים בנגיעה בלבד, ללא כל פעולה טבעית.

מעתה - **מטעים בעל "לב אריה"** - הבאר, כידוע, ניתנה לישראל בזכותה של מרים, וכאשר מתה מרים - הסתלקה הבאר וחזרה אחר כך בזכות משה רבינו. זכותה של מרים לא היתה גדולה כזכותו של משה, ולכן לא הספיקה זכותה שיופעל הנס בדיבור בלבד, ומשום כך בפרשת בשלח נצטווה משה לנקוט גם בפעולה גשמית ולהכות את הצור, כדי לקרב את הדבר אל הטבע.

פרשתנו, לעומת זאת, מתרחשת כבר לאחר הסתלקות מרים וחזרת הבאר בזכות משה, ומאחר שזכותו היתה גדולה עד למעלה מראש, הרי יכול היה הנס לפעול בלי עמל ויגיעה ובלי פעולות טבעיות, אלא בדיבור בעלמא. ולכן הקפיד הקב"ה וצויה שיוציאו מים מן הסלע בדיבור בלבד, למען יתקדש שמו יותר.

ואולם, האיש משה שהיה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, לא רצה לדבר אל הסלע, כדי שלא יראו כל העם שזכותו גדולה מזכותה של מרים, ולכן היכה בסלע כבתחילה. ואמנם היה הדבר רע בעיני ה', כי במקום שהיה יכול לבוא לידי קידוש שמו יותר - מן הראוי היה לו להניח מידת ענוותנותו בעת ההיא!

ובעל "לב אריה" מסיים: **"כך נראה לעניות דעתי להליץ בעד אדונינו משה ע"ה, והוא נכון ונחמד בס"ד!"** (כמוצא שלל רב)

"המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' וַיִּקְדַּשׁ בָּם" (כ, יג).

מובא בגמרא בסנהדרין (ק:): אמר רב חסדא, כל החולק על רבו כחולק על השכינה, שנאמר: **"בהצותם על ה'"**. אמר רבי חמא ברבי חנינא כל העושה מריבה עם רבו כעושה עם שכינה, שנאמר: **"המה מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' "**.

סיפור מרתק הגיע למערכת העלון מפי הרב א. י.

פ. שליט"א, המתגורר בירושלים עיר הקודש.

היה זה לפני כעשרים ושלוש שנים. הרב פ. נחת בעיר באקו, בירת אזרבייג'אן הגובלת עם אירן ותורכיה. באותה תקופה התנהלה מלחמת חורמה בין אזרבייג'אן לארמניה.

הרב פ. הוא יהודי המקפיד על קלה כבחמורה, ולוקח עימו לכל נסיעותיו את כל צרכי המצוות

שאליהם נזקק יהודי שומר תורה ומצוות. הוא לא סומך על כשרות המוצרים המיוצרים במקומות הנידחים אליהם הוא מגיע. בנוסף לדברי המאכל שמכינה לו רעייתו למשך ימות השבוע, היא מכינה גם ערכה לשבת קודש, הכוללת שתי נרות, חבילת מצות לחם משנה, קופסת שימורי דגים, ובקבוק המכיל יין משובח לקידוש ולהבדלה. את היין אם מקפידים להכניס בבקבוק פלסטיק ולא בבקבוק זכוכית, כדי למנוע את שבירתו בטלולי הדרכים.

הסממן היחיד שזיהה את בית המלון שבבאקו

עם שאר בתי המלון שבעולם, היה המזגן הרועש שמשדל מידי פעם לפלוט משב רוח צונן. על מקרר, פקס או מכשיר לשתייה קרה, איש לא חשב. מתורגל ומיומן שלף הרב פ. את תכולת מזוודתו והניחה על השולחן, אך כאשר שלף את בקבוק היין מאמתחתו, הופתע לראות בידיו בקבוק העשוי מזכוכית שבירה ועדינה, כשבתוכו היין לקידוש ולהבדלה. בזהירות רבה הוא העמיד את היין בסמוך למזגן. החום באזרבייג'אן טיפס והגיע לארבעים ושלש מעלות והאפשרות היחידה שנותרה בפניו לצנן את היין, היתה להניחו בפתח המזגן.

כשעתיים לפני רדת שבת המלכה על אזרבייג'אן, ניגש הרב פ. אל בקבוק היין היקר שלו כדי לפתוח את הפקק בטרם כניסת השבת, ו... הבקבוק חמק עבר מבין אצבעותיו כשהוא עושה את דרכו הישר אל רצפת החדר, ומתנפץ לרסיסים בקול רעש גדול.

לרגע אחד הייתי אובד עצות - מספר הרב פ. - וצער

רב אפפני על כך שלא אוכל לקיים מצוות קידוש על היין. אך לפתע נזכרתי כי לפני כשעה, בדרכי לבית המלון, ראיתי באחת מסמטאות העיר רוכל מוסלמי מחזיק בידו ארגז ענבים שהגיעו מאירן, וביודעי שתושבי המקום לא ימהרו לקנות מוצרים יקרים כענבים, אמר לי לבי שהקב"ה הקדים רפואה למכה. השעון הורה שנותרה כשעה וחצי לפני שבת המלכה, אך לא זכרתי את מיקומו המדויק של הרוכל בסמטאות העיר. למרות זאת מיהרתי

העירה כשבלבי אני נושא תפילה, שהקב"ה ימיצי לי את אותו ארגז ענבים נכסף. ואכן, כעבור רבע שעה של שוטטות בסמטאות העיר, מצאתי את אותו מוסלמי וארגזו חצי מלא.

סיכמתי איתו על המחיר, ובעודי שוקל לידי את מספר הדולרים שבהם נקב, שמעתי קבוצת צעירים מתלחשת מאחורי גבי כשמדי פעם עולים גיחוכים קלים מתוך הקבוצה, ואחת מבנות הקבוצה צעקה לעברי את המילה "שלום". חשבתי שמדובר במוסלמים המעוניינים לעורר מהומה קטנה, וכיהודי בעל חזות יהודית בולטת החבוש במגבעת, זקן ופאות, השתדלתי לסיים את העסקה ולהסתלק מן המקום במהירות האפשרית.

אלא, שאותה בת אשר צעקה, לא הרפתה לקרוא

שוב "שלום שלום". הסתובבתי בדריכות ובוהירות לעבר הקבוצה ושאלתי לרצונם, ולתדהמתי יצאה מתוך הקבוצה הנערה ואמרה לי: "אני יהודיה מישראל". כששאלתי למעשיה כאן, ענתה: "לפני שנתיים עליתי עם הורי ממדינה זו לישראל, והחלטתי לחזור לכאן כדי להינשא עם אחד משכני המוסלמים", והצביעה על הבית בו היא מתגוררת, במרחק לא רב. "נחרדתי" מספר הרב פ. "לשמוע שלפני יהודיה העומדת להתבלול ר"ל, והחלטתי להסתכן ולומר לה את שם המלון בו אני שוהה וביקשתי ממנה להגיע למלון בשבת אחר הצהריים לשיחה.

מיהרתי להסתלק מן המקום. בהגיעי אל המלון,

סחטתי את הענבים לתוך קערה נקיה וכעבור מחצית השעה היו בידי כמות מיץ ענבים המספיקה לשתי כוסות קידוש ולהבדלה".

בליל שבת אחז הרב פ. בידו את כוס הקידוש, ובירך בחדווה ובהתרגשות "כי בנו בחרת ואותנו קידשת מכל העמים", ואכל בשמחה את לחמו.

שבת בצהריים. על דלת החדר התדפק שומר

המלון, כשבפיו הודעה: "ממתינים לך למטה". בברית המועצות, הוא מסביר, נותרו בתקופה היא נוהלים רבים מתקופת השלטון הקומוניסטי, אחד מהם קובע שאורחים מחוץ למלון אינם רשאים להיכנס אליו.

יודתי אל הכניסה, ולהפתעתי ושמתחי ראיתי את

אותה בת ישראל תועה. הרגשתי שלפני מצוות הצלת נפשות, ובלבי נשאתי תפילה אל הקב"ה שיתן בפי את המילים הנכונות להשיב בת ישראל אל חיק עמה. התחלתי מא' ב' של העם היהודי, מאברהם אבינו והנסיונות הרבים בהם עמד, ועד מעמד הר סיני וקבלת התורה על ידי משה רבינו.

לאחר מכן עברתי להרצות בפניה על השכר והעונש המצפים לכל יהודי בבוא יומו, כאשר יצטרך ליתן דין וחשבון על מעשיו. השיחה הסתיימה כעבור ארבע שעות, והנערה ביקש את כרטיס הביקור שלי כדי שתוכל ליצור איתי קשר בבוא היום. אולם, הסברתי לנערה, שאחת המלאכות האסורות בשבת, היא טלטול מרשות לרשות, ואי אפשר שתצא פעולה חיובית על ידי פעולת איסור.

הנערה הסבירה שברשותה תיק וארנק שאותם היא מטלטלת ממילא, ופיסת הנייר הזו לא תוסף ולא תגרע. אך אני לא הסכמתי לגרום לה תוספת איסור תורה, וחזרתי ושנית כי ממעשה של איסור לא ייצא לעולם דבר טוב".

כאמור, בתקופה בה התרחש המעשה, היתה

אזרבייג'אן שרויה במלחמה עזה עם ארמניה, ובכל ערב, החל מהשעה שבע, היה עוצר מוחלט שומר בכל העיר, אין יוצא ואין בא. לעצמו, הצליח הרב פ. לארגן כרטיס מעבר מיוחד שניתן לתיירים ואיתו אפשר היה לצאת לרחובות העיר גם בשעות העוצר. הרב פ. ממשיך ומספר כי מאחר ובמוצאי שבת הורה היה אמור לצאת את המדינה, הוא סיכם עם הנערה שיניח את כרטיס הביקור שלו במוצאי שבת תחת אבן בפתח המלון, והיא תגיע ביום ראשון בבוקר ותקח את כרטיס הביקור.

חלפו עברו להם שישה חודשים ובביתו של הרב

פ. צילצל הטלפון. "שלום, אני שוב בישראל, מדברת נ...". היתה זו אותה נערה שעמדה להינשא למוסלמי. מסתבר, שיהודי נשאר יהודי. גם נערה זו שמעולם לא נתועדה אל מקורות היהדות ושמץ לחלוחית לא קרב אליה מעולם, די היה לה בשיחה בת ארבע שעות כדי לשנות את מהלך חייה מן הקצה אל הקצה. שבוע ימים התחבטה הנערה ונפשה לא ידעה מנוח, ובסוף אותו שבוע נטשה את אזרבייג'אן ואת משפחת המוסלמי אליו עמדה להינשא, וחזרה לארץ הקודש!

היא חזרה כדי להישאר. היא חזרה כדי לשוב לכו

מחצבתה. היא חזרה כדי להיות בת נאמנת לעם ישראל, לאותו עם שעמד בשעתו על הר סיני וקרא 'נעשה ונשמע'. היא חזרה!

עם הזמן המשיכה הנערה להתחזק בדרך ישראל סבא, וכעבור שלוש שנים שוב זכה הרב פ. לברך בהתרגשות ברכת "בורא פרי הגפן" על כוס יין (משובח יותר מאשר במלון...). הפעם תחת חופתה של אותה נערה שנישאה כדת משה וישראל לבחור ישיבה יקר השוקד על תלמודו.

פנייה לשבת בענייני הלכה ואגדה

האם צריך לעמוד בפני גבאי צדקה?

כתב הגאון רבי אליהו מלובלין זצ"ל בשו"ת יד אליהו (פ"ס נד) והביאוהו הפתחי תשובה (י"ד, רנו א), עיקרי הד"ט (י"ד, כו לא), הבן איש חי (ש"ב, כ"י תצא, יט) ועוד, שנכון לעמוד בפני גבאי צדקה בשעה שגובין, וכן בפני כל עושי מצוה בשעה שעושים.

והוסיף היד אליהו, שכל זה הוא לגבאי צדקה שאינו גובה משום מטרת שכר אלא גובה בחינם, אך אם הגבאי מקבל שכר על טרחתו, אינו בכלל כן.

מקור דין זה הוא מהמשנה הידועה בביכורים (פ"ג מ"ג) שכל בעלי אומניות שבירושלים היו עומדים לפני מביאי הביכורים ושואלים בשלומם וכו'. וכתב הפני יהושע (קידושין לג), שחיוב זה הוא מדרבנן.

ונחלקו הראשונים, האם הוא חיוב גמור או ממידת חסידות: המהרי"ן גיאות (בשערי שמחה; אבל, לח), הרמב"ן (בתורת האדם, כו) והטור (י"ד ס"ס ששא) ס"ל שהקימה היא רק ממידת חסידות, וכתבו זאת לגבי קימה בפני מלווי המת, וכתבו הפרישה והט"ו (שם, סק"ב) שה"ה בכל עוסקי מצוה.

ומאידך, הכלבו (ס' קיד) והארחות-חיים (לרא"ה מלנויל, הל' אבל אות כז) כתבו שהוא חיוב גמור. וכן נראה לכא' בתשב"ץ קטן (תקלה-תקלו ויל"ע).

וכתבו האחרונים הנ"ל, שכשנוטל שכר על מעשיו א"צ לעמוד בפניו, כי עושה כן להנאת עצמו. אך בשו"ת מנחת יצחק (וי"ט, ח"י ס"ס פו) כתב, שבאופן שאלילולי הוא לא היתה מתקיימת המצוה, י"ל שנחשב בכלל 'עושי מצוה' הגם שנוטל שכר,

משולחנו של העורך

וציין המנח"י, שכל דברי היד אליהו הנ"ל, הם דוקא בגובה שמינוהו הקהל לגבות סכום קצוב לצדקה שנתחייבו עליו כל בני הקהילה, והגובה אינו צריך להשפיע על הנותן, שבאלו אם לוקח שכר א"צ לעמוד מפניו. אבל גבאי שיעקר עבודתו להשפיע על אחרים שירימו תרומה למוסדות תורה, וכגון משולח הנווד מעיר לעיר, ולולי השפעתו לא היתה נעשית מצות הצדקה, אף אם נוטל שכר שפיר הוי בכלל עושי מצוה, וכמו במלמד חברו תורה, שגם כשנוטל שכר יש חיוב לכבדו (עיין בשו"ץ י"ד, רמב"ס, ע"ב. וע"ש. וכדבריו נראה מסתימת הט"ז הנ"ל. וע"ע בגמרא בב"ב ט) גדול המעשה יותר מן העושה וכו', וביאר בהגהות היעב"ץ (שם) שהוא מצד שמתבייש וסובל עלבונות. וע"ע בזה לגאון רבי מנשה קליין זצ"ל בשו"ת משנה הלכות (ח"ד, רלז), ובספר טהרת הבית (ח"א, סוף עמ' קג בנד"מ) ודו"ק.

והגאון רבי רפאל יוסף חזן זצ"ל בעל החקרי לב (סבו של הגר"ח פלאגי, מנ"כ בהר הזיתים, בספרו מערכי לב, ח"ב דרוש קכז) כתב, שאין המנהג לקום בפניהם, והוסיף שגם מפני עושי מצוה אין המנהג לקום (פרט למצוות חשובות כברית שנכנס התינוק לכלל ישראל, ונישואין שהוא יישוב העולם וקיומו).

ויתכן, שסמכו בזה על הרמב"ם בפיה"מ בביכורים (שם) ששמעו מדבריו שכל מה שצריך לעמוד מפני עושי מצוה הוא כי הם רבים, וכבוד ציבור שאני. וכן למדו המהרש"א, המהרי"ט והמקנה (פקידושין לג) בדבריו. ובאחרונים האריכו ביישוב הר"מ ואכמ"ל.

והנה, מצינו בפלא יועץ (ע' כבוד הבריות) בשם המדרש, שראוי לכבד את העני ולקום מפניו לכבוד השי"ת, כדכתיב 'כי יעמוד לימין אביו'. וע"ש.